

Лекція №1

Роль художньої праці у всебічному розвитку дитини дошкільного віку

Вахняк Надія Вікторівна,
канд. пед. наук, доцент
кафедри початкової та
дошкільної освіти

План

1. Психолого-педагогічні основи художньої праці.
2. Значення художньої праці для всебічного розвитку дитини дошкільного віку.
3. Предмет і завдання курсу «Художня праця та основи дизайну».

Державна національна програма «Освіта (Україна ХХІ століття)» головною метою закладів освіти визначає розвиток і формування соціально зрілої, працелюбної, креативної, творчої особистості громадянина України, здатного до свідомого суспільного вибору та збагачення на цій основі інтелектуального, культурного і економічного потенціалу народу.

В освітньому процесі ЗДО використовується широке коло форм, методів і засобів стимулювання розвитку творчої особистості, серед яких особливе місце займає художня ручна праця.

У сучасній дошкільній освіті відбувся ряд змін, які потребують, у свою чергу, й оновлення змісту та осучаснення підходів до підготовки вихователів дітей дошкільного віку.

Відповідно до державного Стандарту дошкільної освіти в Україні – її БКДО (2021 р.) вихователі мають бути готовими до формування у дошкільників мистецько-творчої, предметно-перетворювальної та технологічної компетентностей.

Це передбачає опанування дітьми системи знань про різні види мистецтва, а також реалізації їхнього власного художньо-естетичного потенціалу у процесі занять художньо-продуктивними видами діяльності. *До таких видів діяльності належать художня ручна праця та дитячий дизайн.*

Зміст поняття «ручна праця» стосовно дошкільного віку більш широкий, ніж зміст поняття «художня праця». *Ручна праця у закладі дошкільної освіти* – заняття з дітьми з виготовлення різних предметів з паперу, картону, природних, викидних матеріалів, тканини тощо. Дошкільники набувають навичок користування найпростішими інструментами – ножицями, голкою тощо, засвоюють способи обробки різних матеріалів. У процесі ручної праці діти виявляють зацікавленість в отриманні нових знань і вмінь, як правило, добре їх засвоюють, а потім застосовують на практиці.

Ручна праця – це виготовлення предметів з різноманітних матеріалів: картону, паперу, деревини, природного матеріалу (шишок, жолудів, соломи, кори, кукурудзяних качанів, кісточок персика), непридатного матеріалу (катушок, коробок) з використанням хутра, пір'я, обрізків тканини тощо. (В. Ядешко)

Ручна праця відноситься до *художнього* типу конструювання, проте тісно взаємопов'язана з конструюванням *технічним* (конструювання з будівельного матеріалу, з деталей конструкторів і великогабаритних модулів).

Науковці по-різному трактують специфіку ручної та художньої праці дошкільників. З. Богатєєва, М. Васильєва, Е. Гульянц, Г. Долженко, В. Нечаєва та ін. у контексті радянської дошкільної педагогіки розглядають процес навчання дошкільників ручної праці з точки зору забезпечення найбільш успішного оволодіння дітьми загальнотрудовими, конструктивними вміннями й навичками, не акцентуючи уваги на багатих можливостях цього виду праці для творчого розвитку дитини.

Видатний український педагог
В. Сухомлинський, характеризуючи ручну
працю (у тому числі – як найважливіший
елемент виробництва), наголошував на тому, що
вона не є синонімом поняття фізична праця,
оскільки у ручній праці високої культури
яскраво виявлена творча думка.

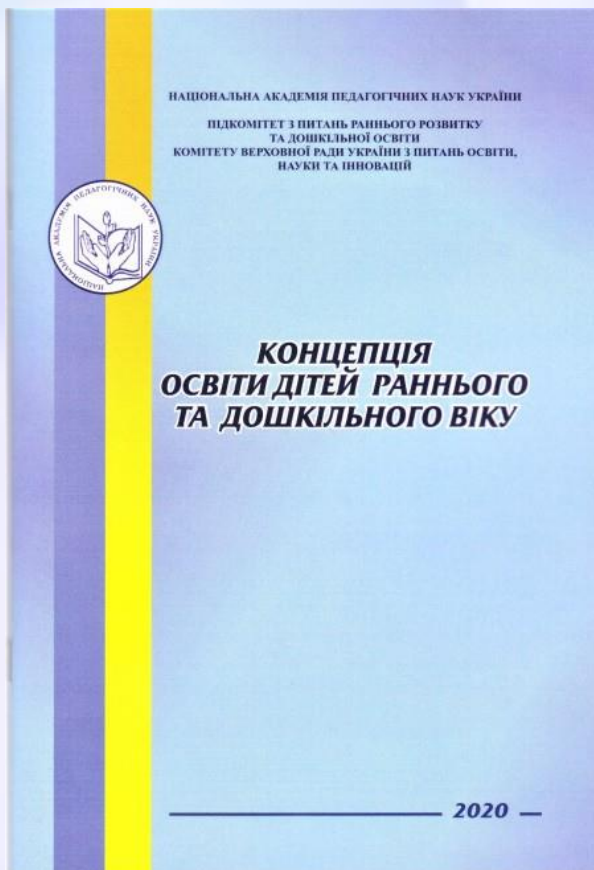

Заняття з художньої праці, спираючись на такі елементи зображувальної діяльності, як конструювання, ліплення та аплікація, зумовлюють два види дій, визначених Т. Комаровою для роботи з дошкільниками у галузі зображувальної діяльності та конструювання:

зовнішні – рухи, які діти здійснюють при виконанні розрізання, ліплення, шиття; створенні об'ємної композиції з природних матеріалів тощо;

внутрішні – сприймання предмета, природного матеріалу, картинки й наступне обдумування того, що й за чим слід роботи, уявлення того, що насамкінець може вийти.

Згідно з *Концепцією дошкільного виховання в Україні* (1989 р.) і новими програмними вимогами в сучасних дошкільних закладах використовується наступне трактування ручної праці дітей: «художньо-продуктивна праця» або «художня праця».

Художня праця — це творча діяльність дитини з різними матеріалами, в процесі якої вона створює корисні та естетично значущі вироби для ігор, праці, побуту.

Художня праця має спрямованість на розвиток у дітей дошкільного віку естетичного сприйняття навколишнього світу, початкових творчих здібностей, перших умінь і навичок в галузі художнього конструювання (дизайну).

Психолого-педагогічні основи художньої праці дітей дошкільного віку включають в себе поєднання знань з психології, педагогіки, мистецтвознавства та теорії розвитку творчих здібностей у дітей. Вони визначають, як і чому діти дошкільного віку здатні до художньої діяльності та як правильно організувати цю діяльність для розвитку творчих здібностей, емоційного сприйняття та пізнавальних процесів. Аспекти, які варто враховувати у своїй роботі:

Розвиток сприйняття і творчості: У дошкільному віці активно розвивається здатність дітей сприймати навколишній світ через емоції, чуттєві враження та інтуїцію. Завдяки художній праці (*малювання, ліплення, конструювання тощо*) дитина розвиває вміння передавати свої враження через творчі засоби.

Роль творчої діяльності у розвитку особистості: Художня діяльність сприяє розвитку самовираження, фантазії, уяви. Вона також допомагає дітям формувати власне ставлення до навколишнього світу, естетичне сприйняття і моральні цінності.

Вплив педагогічного середовища: Для розвитку художніх здібностей важливе сприятливе середовище. Педагог має створювати умови, де дитина може вільно експериментувати з матеріалами, інструментами і техніками, заохочувати до самовираження.

Індивідуальні особливості дітей: Усі діти розвиваються по-різному, тому важливо враховувати індивідуальні особливості кожної дитини. Для деяких дітей художня діяльність може бути основним способом вираження емоцій і почуттів.

Формування естетичних почуттів: Через художню діяльність діти не лише створюють, а й навчаються розуміти та оцінювати естетичні цінності. Це є важливим кроком у формуванні їхнього художнього смаку та вміння сприймати мистецтво в широкому сенсі.

Мовленнєвий розвиток через мистецтво: Художня діяльність сприяє розвитку мовлення, адже дитина розповідає про свою роботу, пояснює свої враження, що позитивно впливає на розширення словникового запасу та розвиток комунікативних навичок.

Поява заняття з художньої праці в старшій групі дитячого садка передбачає наявність у дітей до п'яти років досить високого рівня вмінь, пов'язаних з використанням інструментів (*ножиці, голка, шило*) і матеріалів (*папір, картон, пластилін та ін.*).

Метою навчання дітей дошкільного віку художньої праці є:

- формування комплексу необхідних знань, умінь, навичок художньо-конструктивної та художньо-перетворювальної діяльності та їхніх потреб відповідно до соціальних замовлень суспільства;
- виховання дошкільного віку естетично розвиненою, творчою, соціально активною особистістю.

Завдання вихователя у навчанні дитини художньої праці – спрямувати її діяльність як на виготовлення конкретного предмета, так і розвивати творчість дитини, сприяти її всебічному розвитку.

Заняття з художньої праці проводяться з дітьми дошкільного віку один раз на тиждень. Заняттю передують екскурсії, які надають можливість заготувати необхідний природний матеріал.

На екскурсії або прогулянці діти мають змогу розглянути, дослідити зразки природного матеріалу, відтворити побачене у власних виробках.

Організація та проведення занять з художньої праці у сучасному закладі дошкільної освіти будуть ефективними за наступних умов

- наявності розвивального середовища для занять дітей художньо-продуктивною діяльністю (*обладнаних майстерень, куточків праці, добору необхідних інструментів і матеріалів*);
- відповідної професійної підготовки вихователів з художньої праці та основ дитячого дизайну;
- організації у закладі дошкільної освіти змінних виставок творів мистецтва, а також постійно діючих музеїв дитячої праці;
- орієнтації педагогів на виготовлення дошкільниками виробів з елементами національного декоративно-прикладного мистецтва та розвиток креативного мислення, здібностей та інтересів дошкільників до певних видів художньої праці;
- наявності творчих форм роботи дошкільних установ із сім'єю (*різні конкурси на виготовлення дитячої іграшки, подарунків до свят, залучення батьків до гурткової роботи з ручної праці, спільні екскурсії, спостереження за трудовими процесами тощо*);
- надання можливості дітям самостійного вибору засобів, матеріалів та інструментів під час роботи;
- організації співпраці дітей з однолітками на заняттях та свідомого засвоєння суспільно корисного значення праці.

Значення художньої праці для всебічного розвитку дитини дошкільного віку

**Розумове
виховання**

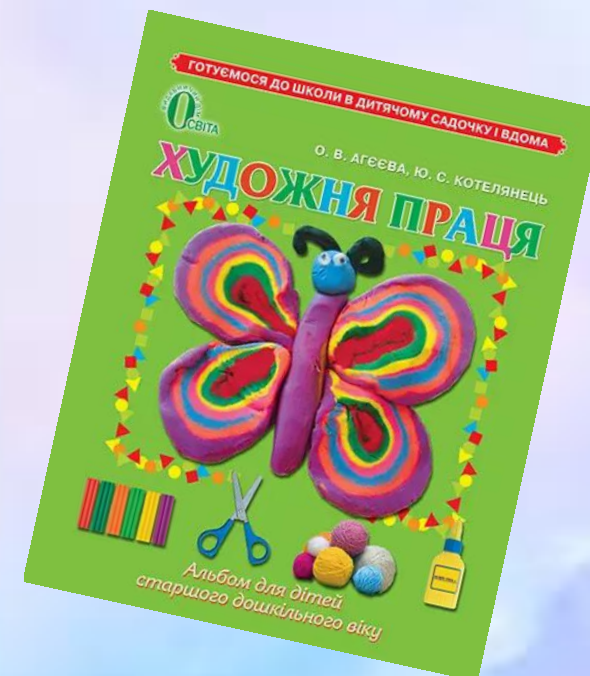
**Патріотичне
виховання**

**Естетичне
виховання**

**Трудове
виховання**

**Моральне
виховання**

Метою навчальної дисципліни «Художня праця та основи дизайну» є підготовка студентів спеціальності «Дошкільна освіта» як висококваліфікованих фахівців, здатних до оволодіння практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал, опановувати технологію обробки різних матеріалів, способи дизайн-проектування, художньо-декоративного оформлення виробів; до організації та проведення занять, гурткової роботи з художньої праці в закладах дошкільної освіти; до створення умов для гармонійного художньо-естетичного розвитку особистості дитини дошкільного віку.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Художня праця та основи дизайну» є:

- формування у студентів інтересу до декоративно-прикладного мистецтва, дизайн-діяльності;
- озброєння студентів системою теоретичних та методичних знань, професійно-виконавчих (методичних, зображувальних, конструктивних, художніх) умінь та навичок;
- розвиток художнього сприйняття, естетичної культури студентів;
- формування професійної готовності майбутніх вихователів до проведення занять та гурткової роботи з художньої праці у різних вікових групах;
- залучення студентів до організації художньої праці та дизайну з дітьми з особливими потребами;
- засвоєння знань про принципи, форми та методи організації художньої праці;
- розвиток професійних компетентностей майбутніх вихователів;
- засвоєння знань про принципи, форми та методи організації художньої праці;
- засвоєння методики набуття дошкільниками навичок практичної роботи з різними матеріалами і художніми техніками із використанням у даній практиці основ дизайнерської (художньо-перетворювальної) діяльності;
- формування художньо-конструкторських знань, умінь і навичок;
- виховання у студентів активності, самостійності, прагнення до творчості, дизайн-діяльності.

Інтегровані вимоги до знань і умінь з навчальної дисципліни:

У результаті вивчення дисципліни *«Художня праця та основи дизайну»* студенти *повинні знати:*

- психолого-педагогічні основи художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку;
- дані з історії виникнення художньої ручної праці та розвитку дизайну;
- роль занять з художньої праці у формуванні творчої активної особистості дитини дошкільного віку;
- види дитячого дизайну; їхні сутнісні характеристики та можливості використання у практиці ЗДО;
- теоретичні основи методики використання художніх технік і матеріалів у практиці роботи з дітьми дошкільного віку на заняттях з художньої праці у ЗДО;
- традиційні й новітні художні техніки, а також стосовно властивостей матеріалів, які використовуються у різних техніках.

Студенти

повинні

вміти:

- володіти вміннями необхідними для реалізації освітньої лінії «Дитина у світі культури» БКДО та чинних програм щодо формування художньо-продуктивної та предметно-перетворювальної діяльності;
- організовувати художню працю на заняттях, під час гурткової роботи та в повсякденному житті закладу дошкільної освіти;
- володіти методами художнього виховання дітей дошкільного віку засобами ручної художньої праці та дитячого дизайну;
- творчо використовувати матеріали Internet-мережі щодо поповнення теоретичних знань та розвитку практичних умінь з художньої праці та дизайну;
- складати технологічні картки майбутнього вибору, використовувати у практичній діяльності традиційні та інноваційні технології художньої праці та основ дизайну;
- володіти навичками виконавської діяльності з різними матеріалами у різних художніх техніках;
- враховувати рівні розвитку дітей при виборі технологій навчання.

Міждисциплінарні зв'язки: «Художня праця з основами дизайну»

Загальна
психологія

Дитяча
психологія

Педагогічна
психологія

Психологія
дитячої творчості

Основи образотворчого
мистецтва з методикою
керівництва
зображувальною
діяльністю

Дошкільна
педагогіка

Педагогіка

Історія педагогіки